

Väisänen-Haapanen Päivi

KANSALAIISOPISTOJEN TOIMINTA JA TALOUS 2018

KANSALAIISOPISTOVERKOSTO

Helsinki 5.11.2019

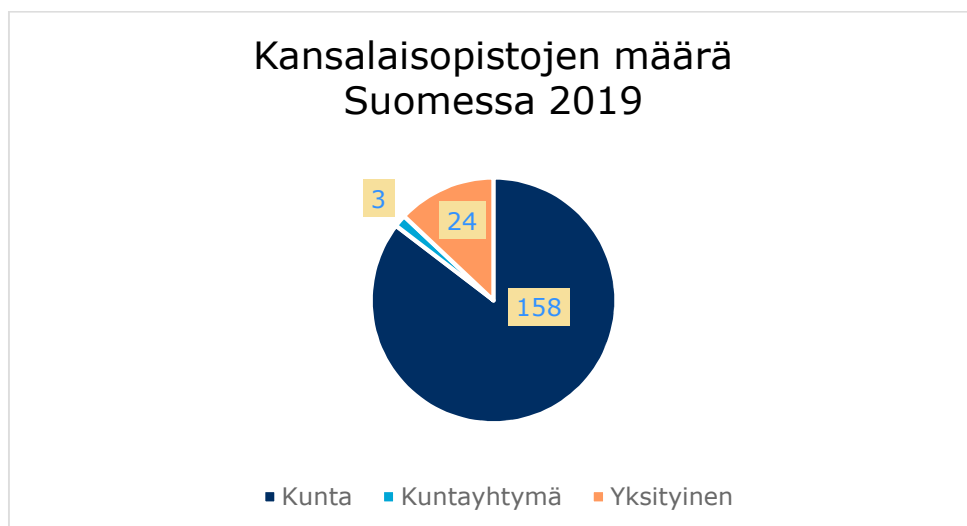
Sisältö

1	KANSALAIPOISTOVERKOSTON TIEDONKERUU	3
1.1	Kansalaisopistoverkosto tiedon lähteellä.....	3
1.2	Kansalaisopistojen lainsäädäntö ja rahoituksen määräytyminen	5
1.3	Tiedonkeruussa käytettyjä määritelmiä	5
1.4	Tiedonkeruun tulosten tarkastelu	7
1.4.1	Toimintaan liittyviä tuloksia	7
1.4.2	Kansalaisopistojen menot	133
1.4.3	Kansalaisopistojen tulot	188
1.5	Liitteet	201

1 KANSALAIPOISTOVERKOSTON TIEDONKERUU

1.1 Kansalaisopistoverkosto tiedon lähteellä

Kansalaisopistot ovat oppilaitos- ja opiskelijamäärältään suurin vapaan sivistystyön oppilaitosmuoto. Valtaosa kansalaisopistoista on kunnallisia. Vuonna 2019 kansalaisopistojen ylläpitäjiä on 180 ja kansalaisopistoja 185.

Lähde: Opetushallitus, rahoitusraportti 2019.

Kuntaliitto on perustanut vuonna 2016 kuntaomisteisista kansalaisopistoista koostuvan Kansalaisopistoverkoston, jossa on mukana 16 eri puolilta Suomea olevaa kansalaisopistoa. Opistot edustavat kymmentä prosenttia kunnallisista kansalaisopistoista ja samalla läpileikkausta erilaisista ja eri suuruista opistoista. Kansalaisopistojen rehtorit toimivat verkoston jäseninä. Erityisasiantuntija Päivi Väisänen-Haapanen edustaa verkostossa Kuntaliittoa.

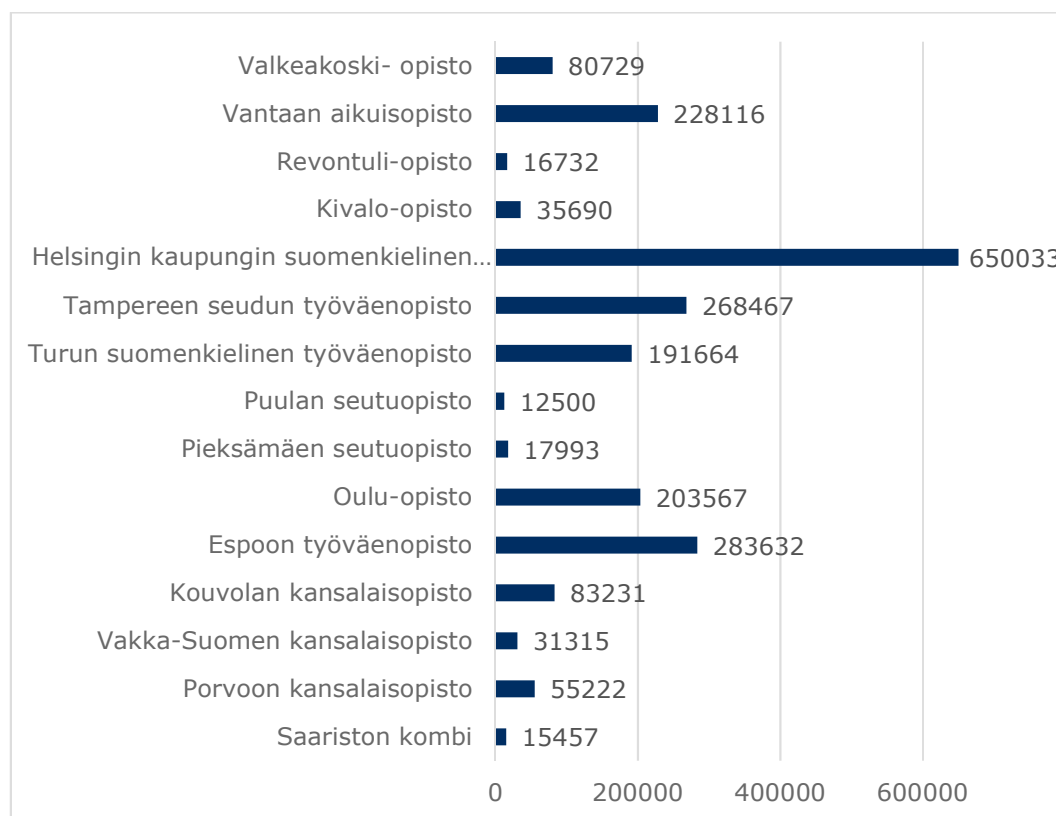
Verkosto on päättänyt toteuttaa yhteisen vertailutiedonkeruun keskeisistä opiston toimintaa ja taloutta koskevista tunnusluvuista Oulu-opistossa valmistellun tiedonkeruulomakkeen pohjalta ja teknisen tuen turvin. Raportti koskee vuoden 2018 tietoja. Ensimmäinen raportti julkaistiin vuodelta 2016.

Verkostosta 15 kansalaisopistoa osallistui tiedonkeruuseen. Liitteenä 1 on luettelo tiedonkeruuseen osallistuneista kansalaisopistoista ja niiden ylläpitäjistä.

Kansalaisopistopalveluja järjestetään paikallisesti ja alueellisesti kuntalaisille. Tiedonkeruussa mukana olevien kansalaisopistojen toiminta-alueen asukasmäärä on yhteensä 2 174 348, mikä on 39 prosenttia 31.12.2018 mukaisesta Suomen kokonaisväestömäärästä 5 517 919. Väestömäärä yhteenlasketulla toiminta-alueella on kasvanut 19 511 asukkaalla. Tiedonkeruu kattaa siten yli yhden kolmasosan koko maan kansalaisopistotoiminnasta asukasmäärän mukaan tarkasteltuna.

Kansalaisopistojen toimialueen väestömäärät on esitetty seuraavassa. Tiedonkeruussa on mukana Suomen suurin kansalaisopisto, Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto sekä muita volyymiltään suuria kansalaisopistoja, joiden tiedot painottuvat yhteisissä tuloksissa.

Väestömäärä kansalaisopistoittain 31.12.2018

1.2 Kansalaisopistojen lainsäädäntö ja rahoituksen määräytyminen

Kansalaisopistojen toimintaa ohjaa laki (632/1998) ja asetus (805/1998) vapaasta sivistystyöstä. Myös rahoitus määräytyy tämän lainsäädännön perusteella. Valtion rahoituksen saaminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää ylläpitämisluvaa. Ylläpitämisluvassa määritellään oppilaitoksen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Lupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle.

Kansalaisopistojen valtionosuusrahoituksen perustana ovat vuosittain valtion talousarvioon perustuvat ja opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamat ja myöntämät suoritemäärät ja yksikköhinnat. Kansalaisopistojen suoritteena on opetustunti. Opiston kolmen vuoden toteutuneiden tuntien keskiarvon jäädessä alle myönnettävissä olevan suoritemäärän, myönnetään korkeintaan keskiarvon mukainen määrä suoritteita. Vahvistetun opetustuntimäärän alittaminen vähentää siten valtionosuusrahoitusta. Valtionosuusprosentti oli 57 myös vuonna 2018. Kansalaisopistoille voidaan myöntää lisäksi harkinnanvaraista valtionavustusrahoitusta, kuten esimerkiksi opintosetelirahoitusta.

Vuodesta 2018 alkaen kansalaisopistoille on voitu lisäksi myöntää täysimääräistä valtionosuusrahoitusta opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutukseen. Koulutusta varten Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelmasuosituksen. Valtion talousarvio sisältää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla tehtävään kohdennetun, erillisen määrärahan ja tehtävää varten vapaan sivistystyön ylläpitäjiltä on pyydetty arvioita toiminnan rahoituksen myöntämisen perustaksi koulutuksen alkuvaiheessa vuosina 2018 ja 2019.

Kansalaisopistot perivät pääsääntöisesti vapaan sivistystyön koulutukseen osallistumisesta kurssimaksuja. Lain mukaan kurssimaksujen tulee olla kohtuullisia. Kansalaisopistojen ylläpitäjät osallistuvat myös itse toiminnan rahoittamiseen, vaikka lakisääteistä kunnan rahoitusosuutta ei ole. Kansalaisopistoissa voidaan järjestää vapaan sivistystyön lain mukaisen koulutuksen lisäksi muuta koulutusta, esimerkiksi maksullista palvelutoimintatuloa tuottavaa koulutusta sekä hankkia muuta ulkopuolista rahoitusta, mutta usein näihin liittyvä tulorahoitus on määrällisesti vähäistä.

1.3 Tiedonkeruussa käytettyjä määritelmiä

Tiedonkeruussa on pyritty mahdollisimman hyvään vertailtavuuteen kansalaisopistojen välillä. Tätä tukee yhteinen ymmärrys tietosisällöistä. Samalla on kuitenkin todettava, että aivan kaikkea tietoa ei ole samalla tavoin saatavissa eri opistoissa. Tilakustannuksiin sekä ICT-kustannuksiin liittyvät tiedot tuovat eniten vaikeutta vertailtavuuteen, sillä eri kunnissa on erilaisia käytäntöjä kustannusten kohdentamisessa eikä tiedonkeruuta aina ole toteutettu. ICT-kustannusten osuus on saatu vain muutaman kansalaisopiston

tuloksiin, joten sitä koskevaa yhteenvedotietoa ei ole tarkoituksenmukaista koota vertailuun.

Oman kansalaisopiston tunnuslukujen ja niiden kehityksen seuraaminen on tiedonkeruun tulosten ensisijainen tavoite. Kansalaisopistojen koko, sijainti, toiminta-alue ja muu toimintaympäristö vaihtelevat varsin merkittävästikin, joten opistokohtaisten tulosten tarkastelu ja vertailu muihin opistoihin ja keskimääriin tuloksiin edellyttää paikallista kunnan ja opistotoiminnan tuntemusta sekä eroavaisuuksien analysointia opiston omista lähtökohdista käsin. Kansalaisopistojen toimintaan liittyy laaja toimintavapaus ja moninaisuus, joten vertailu opistojen välillä ei lukujen valossa anna yksiselitteistä vastausta opistojen toiminnasta ja taloudellisuudesta.

Kansalaisopisto on vapaan sivistystyön lainsäädännön mukainen oppilaitosmuodon nimitys, mutta raportoinnissa käytetään myös opisto-termiä. Tiedonkeruussa on käytetty tunnuslukuja, joiden sisällöt ovat seuraavat:

Toiminnalliset tiedot

- Väestömäärä sisältää opiston toiminta-alueen asukasluvun tiedonkeruuvuoden lopussa.
- Toimipaikkatieto sisältää opiston opetustoimipisteiden lukumäärän.
- Henkilöstö on esitetty henkilötyövuosimääränä. Henkilötyövuosien laskentaa varten on käytetty erillistä laskentakaaviota yhtenäisen laskentatavan varmistamiseksi. Tiedonkeruussa on eritelty hallintohenkilöstö, päätoimiset tuntiopettajat ja muut tuntiopettajat.
- Tuntimäärä yhteensä sisältää opiston kaikki opetustunnit.
- Valtionosuustuntimäärä kuvaa toteutunutta, valtionosuusrahoitukseen oikeutettava opetustuntimäärää.
- Valtionosuuteen oikeuttava tuntimäärä on tuntimäärä, joka opistolle on vahvistettu ja on valtionosuusrahoituksessa laskennallinen rahoituksen peruste.
- %-osuus kuvaa valtionosuustuntimäärän osuutta kokonaistuntimäärästä.
- Kotoutumissuunnitelmaa edellyttävän koulutuksen osalta esitetään ylläpitäjän valtionosuustuntimäärä, mikä on valtionosuusrahoituksen perustana sekä lisäksi vuoden aikana toteutuneet opetustunnit.
- Eriteltyä esitetään taiteen perusopetuksen tuntimäärä.
- Opiskelijamäärä kuvaa netto-opiskelijamäärää (yksittäiset opiskelijat yhteensä).
- Kurssilaisten määrä kuvaa brutto-opiskelijamäärää (sisältää opiskelijoiden kaikki eri kurssit yhteensä).
- Toteutunut kurssimäärä sisältää opiston kalenterivuonna toteuttamien kurssien lukumäärän.
- Valtionosuuskurssit sisältävät toteutuneiden valtionosuusrahoitukseen oikeuttavien kurssien lukumäärän (OKM:n rahoituspäätös).

Taloudelliset tiedot

- Henkilöstökulut sisältävät palkkakulut henkilöstösivukuluineen. Henkilöstöku-
luista on eritelty opetukseen ja muuhun kuin opetukseen kohdentuvat henki-
löstökulut.
- Muina kuin henkilöstökuluina on kuntien tilijaottelun mukaisesti eritelty palve-
luiden ostot; aineet, tarvikkeet ja tavarat; vuokrat ja kiinteistömenot sekä
muut toimintamenot. Opetuksen liittyvien matkakustannusten osuus on eritel-
tynä tunnuslukujen laskennassa.
- Menoihin yhteensä sisällytetään edellä olevat käyttökustannukset sisältäen si-
säiset toimintamenot, käyttöomaisuuden poistot ja vyörytyserät. Toimintatuot-
toihin sisällytetään vyörytyserät.

Rahoitustiedot sisältävät valtionosuusrahoituksen, kuntien rahoituksen, asiakasmaksu-
tulot sekä muut tulot.

Tunnuslukujen yksikkökustannusten laskentaa on tehty kurssilaista (brutto-opiskelija),
asiakasta (netto-opiskelija) ja kokonaistuntimäärää kohti. Lisäksi on tarkasteltu meno-
jakaumaa ja tulojakaumaa.

1.4 Tiedonkeruun tulosten tarkastelu

Kansalaisopistoverkoston keskeisten toiminnan ja talouden tunnuslukujen tiedonkeruu
palvelee opistojen oman toiminnan johtamista, läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta. Sa-
malla saadaan muodostettua laajempaa kokonaiskuvaa kansalaisopistojen taloudesta ja
toiminnasta Suomessa. Tuloksia tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että osa kansalais-
opistoista toimii usean kunnan alueella, osa yhden kunnan alueella ja osassa kuntia
toimii useampi kansalaisopisto. Myös paikalliset sivistystarpeet vaihtelevat eri kunnissa.

Tulokset perustuvat kansalaisopistojen antamiin tietoihin. Yhteenveto tiedonkeruusta on
liitteenä 2.

1.4.1 Toimintaan liittyviä tuloksia

Kansalaisopistot vastaavat toiminnallaan samassa paketissa kuntalaisten moninaisiin
osaamis-, hyvinvointi-, yhteisöllisyys-, osallistumis- ja aktiivisuustarpeisiin. Kansalais-
opistojen kursseille on netto-opiskelijamäärän mukaan osallistunut kaikkiaan 13 pro-

senttia tiedonkeruuseen osallistuneiden opistojen toimialueiden asukkaista. Valtion-osuusrahoituksen vahvistettu opetustuntimäärä vaikuttaa merkittävästi kansalaisopistojen opetustarjonnan laajuuteen ja palveluiden saatavuuteen.

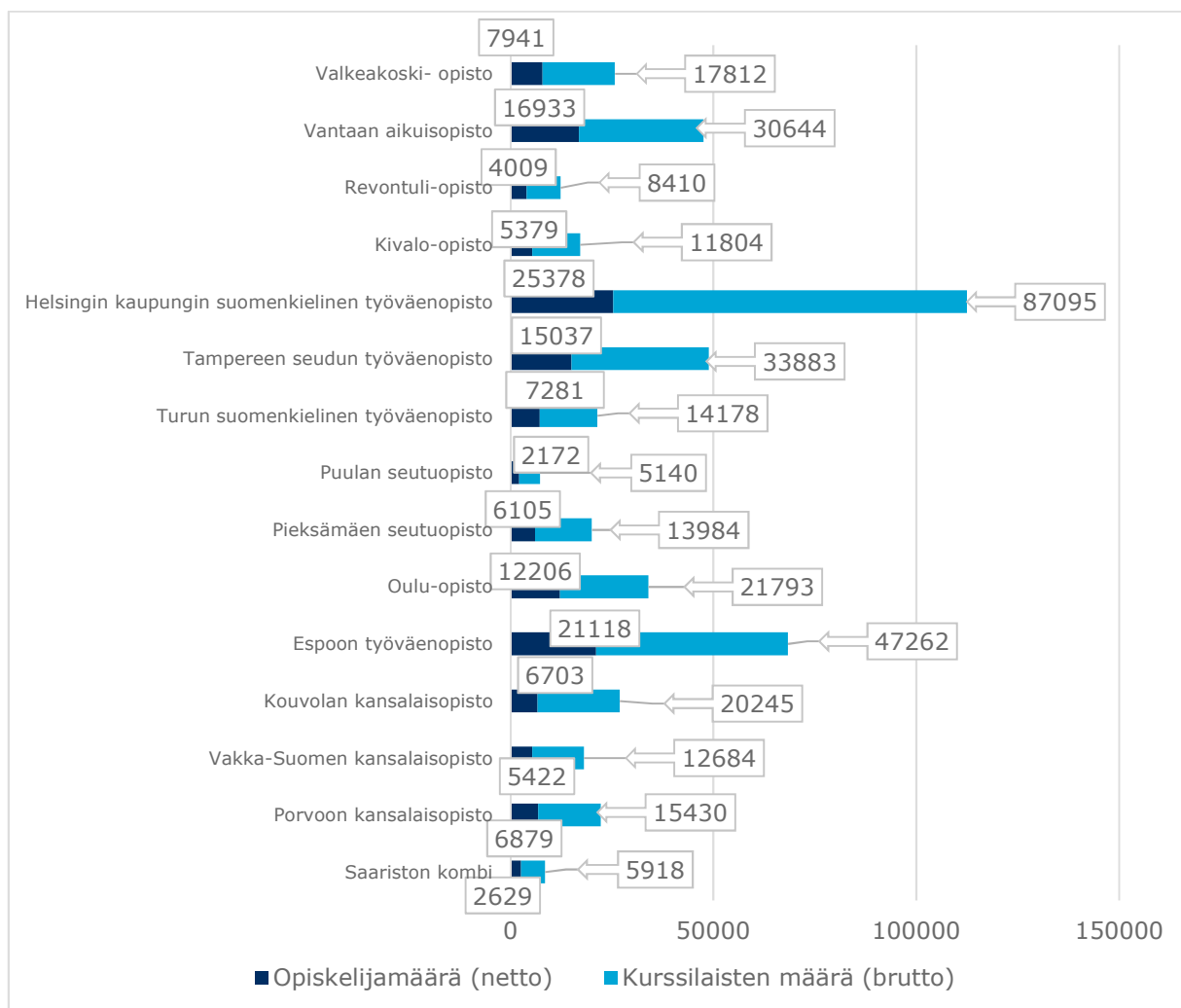
Opistojen toiminta-alueen väestömäärä on vuonna 2018 vaihdellut Puulan seutuopiston 12 500 asukkaan ja Helsingin työväenopiston 650 033 asukkaan välillä. Opistojen opetustoimipaikkojen määrä on vaihdellut Turun työväenopiston 20 ja Saariston Kombi 139 toimipaikan välillä. Laaja toimipaikkaverkko on yhteydessä palveluiden saatavuuteen lähipalveluna, mutta myös kunnan tai alueen rakenne vaikuttaa paljon toimipaikkojen määrälliseen tarpeeseen ja opetuksen järjestämismahdollisuuksiin. Opistojen toimialueet vaihtelevat pinta-alaltaan merkittävästi, Vantaan aikuisopiston 240 ja Revontuli-opiston 29 142 neliökilometrin välillä. Väestömäärä yhtä toimipistettä kohti vaihteli 111 - 9 583 asukkaan välillä ollen kaikkien opistojen osalta 1 647 ja keskimäärin 2 366. Yhden toimipisteen kattama neliökilometrimäärä vaihteli 3 - 317 välillä ollen keskimäärin 41 neliökilometriä.

Opistojen brutto-opiskelijamäärä on vaihdellut Puulan seutuopiston 5 140 ja Helsingin kaupungin suomenkielisen työväenopiston 82 057 välillä. Yhteensä tiedonkeruuseen vastanneiden opistojen brutto-opiskelijamäärä oli 346 282.

Netto-opiskelijamäärä yhteensä oli 145 192, mikä on 42 prosenttia brutto-opiskelijamäärästä. Netto-opiskelijoiden osuus väestömäärästä koko tiedonkeruun osalta oli yhteensä 13 prosenttia. Opistokohtaisesti netto-opiskelijoiden osuus vaihteli varsin suuresti, välillä 4 ja 34 prosenttia opiston väestömäärästä.

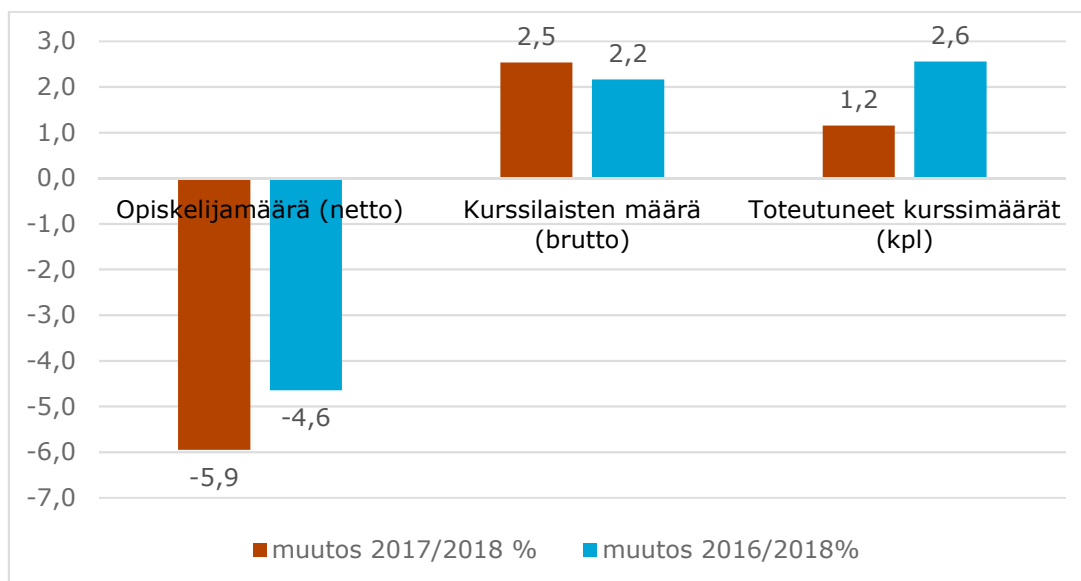
Kansalaisopistojen brutto-opiskelijoiden ja netto-opiskelijoiden lukumäärä vuonna 2018

Kurssilaisia on ollut yhtä kurssia kohti koko tiedonkeruun osalta 16 ja vaihdellen eri opistoissa 10 ja 19 opiskelijan välillä. Keskimäärin kurssilaisia kurssilla oli 15.

Netto-opiskelijoiden määrä on laskenut vuoteen 2017 verrattuna 5,9 prosentilla ja vuoteen 2016 verrattuna 4,6 prosentilla, kun taas brutto-opiskelijamäärä on noussut vuoteen 2017 verrattuna 2,5 prosenttia ja vuoteen 2016 verrattuna 2,2 prosenttia. Toteutunut kokonaiskurssimäärä on kasvanut 1,2 prosentilla vuodesta 2017 ja 2,6 prosentilla vuoteen 2016 verrattuna.

Opiskelijamäärien ja kurssimäärien muutos 2017-2018 ja 2016-2018

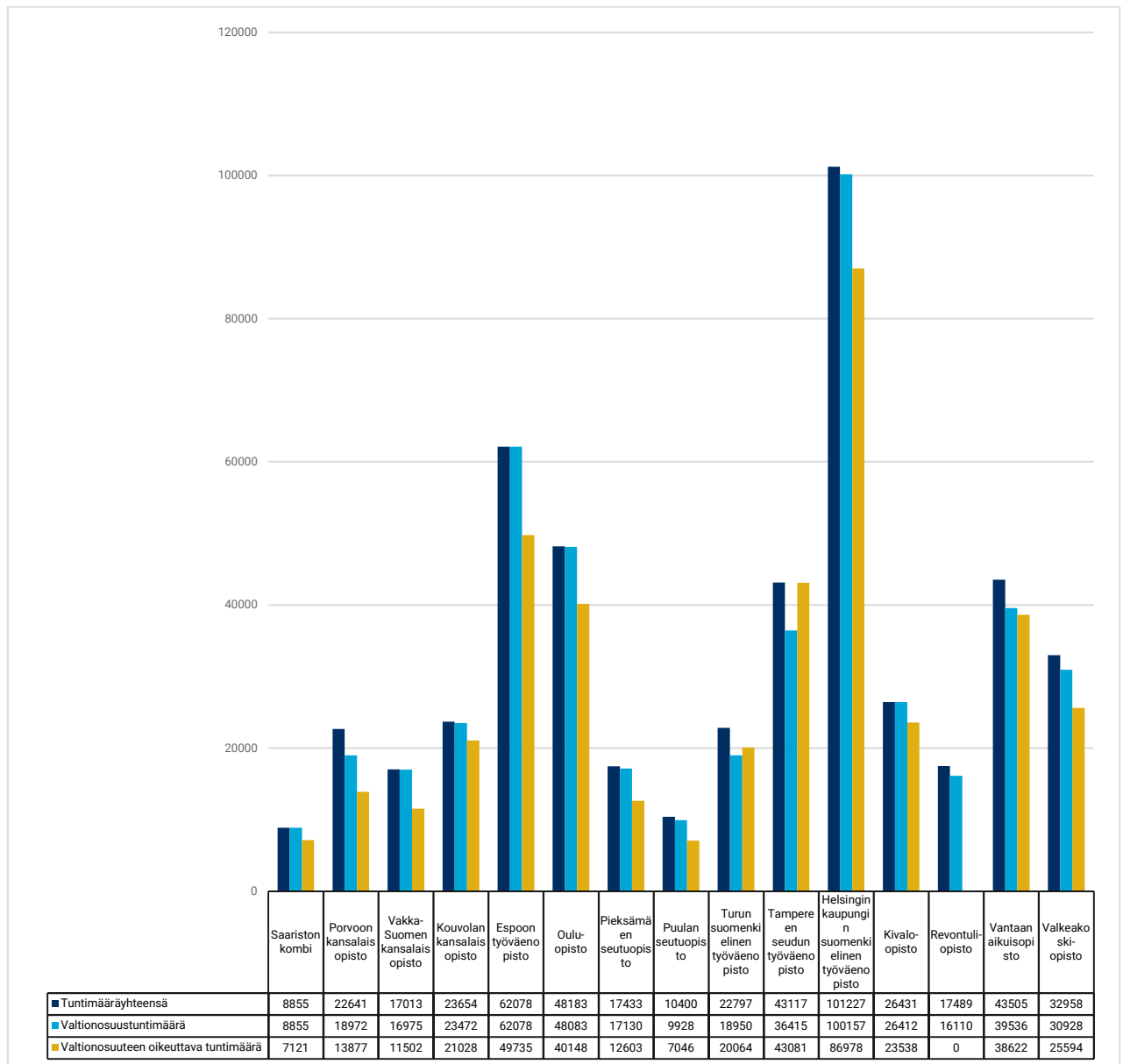
Opistojen kokonaistuntimäärä yhteensä vuonna 2018 oli 497 781 opetustuntia. Tästä valtionosuustuntimäärän osuus oli 474 001 eli 95 prosenttia, mutta esimerkiksi Porvoossa osuus oli 84 prosenttia ja Tampereella osuus oli 85 prosenttia.

Tulosten mukaan ainoastaan kolmessa kansalaisopistossa ei ole ollut lainkaan taiteen perusopetuksen opetustunteja. Taiteen perusopetuksen tuntimäärä yhteensä on ollut 30 099. Kouvolan kansalaisopistossa taiteen perusopetuksen tuntimäärä on ollut enimmillään 7 801, kun taas Helsingin tuntimäärä 87 oli alhaisin opistoista, joissa taiteen perusopetusta oli järjestetty.

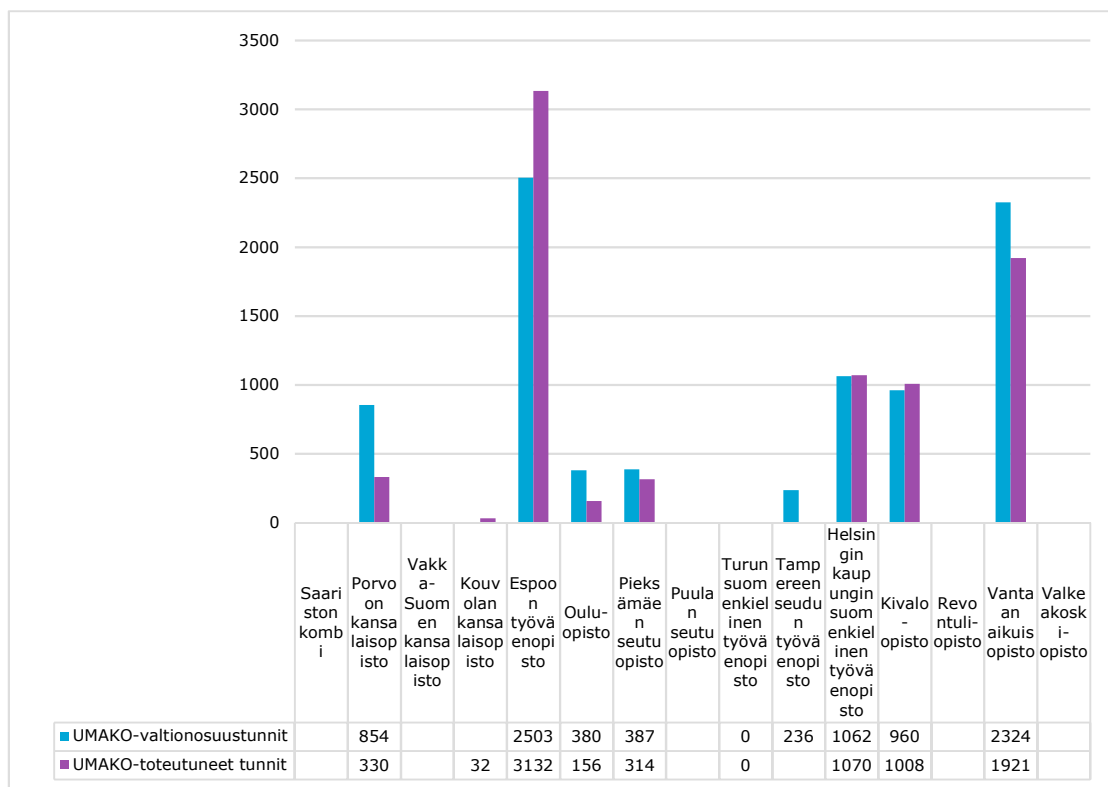
Valtionosuusrahoitukseen oikeuttavia opetustunteja kansalaisopistoilla on ollut yhteensä 400 937, mikä on 81 prosenttia opistojen kokonaistuntimäärästä. Keskimäärin opetustuntimäärä opistoilla on ollut 26 729, kun vähimmillään tuntimäärä on ollut 7 046 ja enimmillään 86 978. Valtionosuustuntimäärä 474 001 on ylittänyt 73 064 tunnilla valtionosuusrahoitukseen oikeuttavien opetustuntien määrän.

Kaikissa kansalaisopistoissa yhteensä opetustunteja yhtä kurssia kohden on ollut keskimäärin 22,7 vaihdellen eri opistoissa Helsingin 20,2 ja Turun 29,3 tunnin välillä. Tuntimäärä yhtä henkilötyövuotta kohden on ollut yhteensä kaikkien kansalaisopistojen osalta 534. Enimmillään tuntimäärä henkilötyövuotta kohden oli Kivalo-Opistolla 674. Alhaisimpana luku esiintyy Tampereen seudun työväenopistossa 260 johtuen Tampereen laskentatavasta (luku sisältää työehtosopimuksen mukaisen päätoimisten tuntiopettajien lukumäärän). Muutoin alhaisin tuntimäärä oli Helsingissä ollen 548. Keskiarvoksi muodostui 592 opetustuntia henkilötyövuotta kohti.

Kansalaisopistojen opetustuntien jakautuminen vuonna 2018

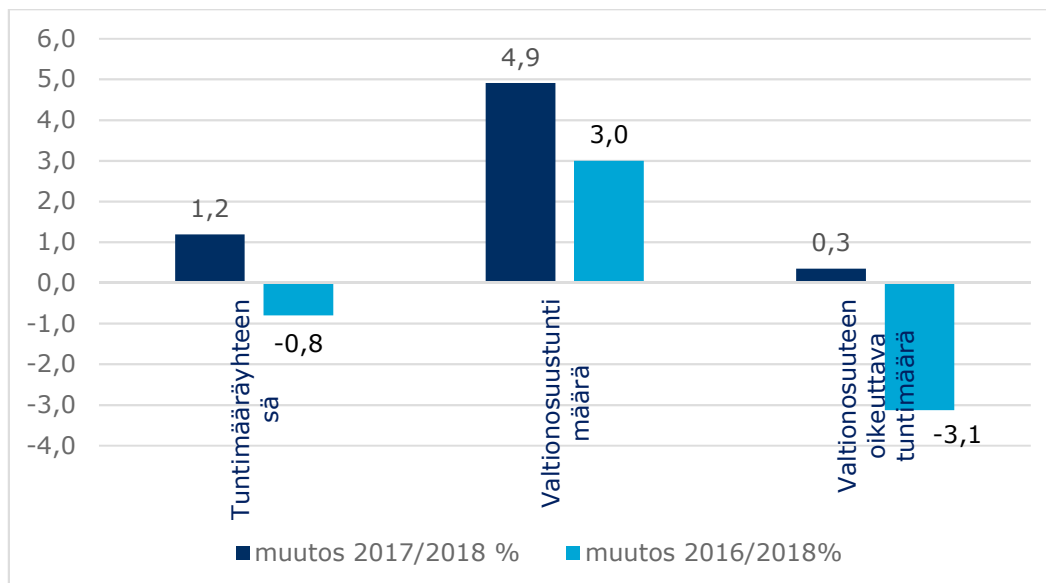
Kansalaisopistojen kotouttamissuunnitelmaa edellyttävän koulutuksen opetustunnit 2018

Kotoutumissuunnitelmaa edellyttävän koulutuksen osalta voidaan esittää ensimmäisen järjestämisvuoden opetustuntimäärät. Kaikissa opistoissa koulutusta ei ole järjestetty. Valtionosuustuntien määrä, joka rahoituksen perustana on, oli yhteensä 8 706 ja toteutuneiden tuntien määrä 7 963. Espoon työväenopistossa toteutunut tuntimäärä 3132 on ylittänyt valtionosuustunnit. Myös Kivalo-opisto ja Kouvolan kansalaisopisto on vähäisesti ylittänyt valtionosuustuntimäärän. Toisaalta Porvoon, Oulun, Pieksämäen ja Vantaan valtionosuustuntimäärä oli korkeampi. Helsingin tuntimäärissä on vain 8 opetustunnin ero arvion ja toteutuman välillä. Koulutuksen opetustuntimäärän arviointi etukäteen on kuitenkin erittäin vaikeaa ja arviointi rahoituksen perusteena on poistumassa.

Kansalaisopistojen opetustuntimäärä yhteensä on noussut vuodesta 2017 1,2 prosentilla ja laskenut vuoteen 2016 verrattuna 0,8 prosentilla. Valtionosuustuntimäärä on noussut vuoteen 2017 verrattuna 4,9 prosentilla ja vuoteen 2016 verrattuna 3 prosentilla. Valtionosuuteen oikeuttavan tuntimäärän nousu vuoteen 2017 verrattuna on ollut 0,3 prosenttia ja vuoteen 2016 verrattuna tuntimäärä on laskenut 3,1 prosentilla.

Opetustuntimäärien muutos vuoteen 2017 ja 2016 verrattuna

1.4.2 Kansalaisopistojen menot

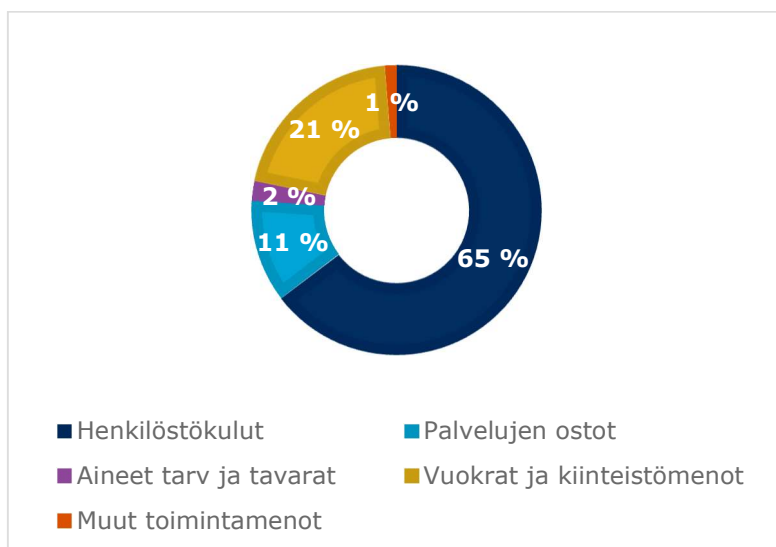
15 kansalaisopiston osalta raportoidut toimintamenot olivat yhteensä noin 51,6 miljoonaa euroa. Menojakaumaa tarkasteltaessa on nähtävissä, että henkilöstökulujen (yhteensä 33 miljoonaa euroa) osuus kansalaisopistojen kokonaismenoista vaihteli opistoissa 59 - 78 prosentin välillä, kun ne olivat opistojen osalta yhteensä 65 prosenttia kokonaismenoista. Matkakustannusten osuus vaihteli 0 - 10 prosentin välillä ollen 2 prosenttia opistojen yhteenlasketuista kokonaismenoista. Palveluiden ostojen osuus kokonaismenoista, yhteensä 11 prosenttia, vaihteli opistoissa 7 ja 22 prosentin välillä. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot vaihtelivat 1 ja 3 prosentin välillä ollen kaikkien opistojen osalta yhteensä 2 prosenttia. Vuokrat ja kiinteistömenot vaihtelivat opistoissa 6 ja 30 prosentin välillä, kun niiden osuus opistojen yhteenlasketuista kokonaismenoista oli 20 prosenttia. Tilakustannuksista muodostui toiseksi suurin kuluerä kansalaisopistojen toiminnassa. Muiden toimintamenojen osuuden vaihteluväli oli 0 - 16 prosenttia ja opistojen kokonaismenoista 1 prosenttia.

Kansalaisopistojen vuokrien ja kiinteistömenojen osuus opiston kokonaismenoista.
Osoita opistoa hiirellä saadaksesi osuuden näkyviin.

Vuoteen 2017 verrattuna tilakustannusten nousu oli 4,8 prosenttia. Vuoteen 2016 verrattuna tilakustannukset nousivat 6,2 prosenttia. Tilakustannukset olivat yhteensä 10,7 miljoonaa euroa. Matkakustannusten nousu oli 9,4 prosenttia vuoteen 2017 verrattuna kustannusten ollessa 0,8 miljoonaa euroa.

Toimintamenojen jakautuminen kansalaisopistoissa vuonna 2018

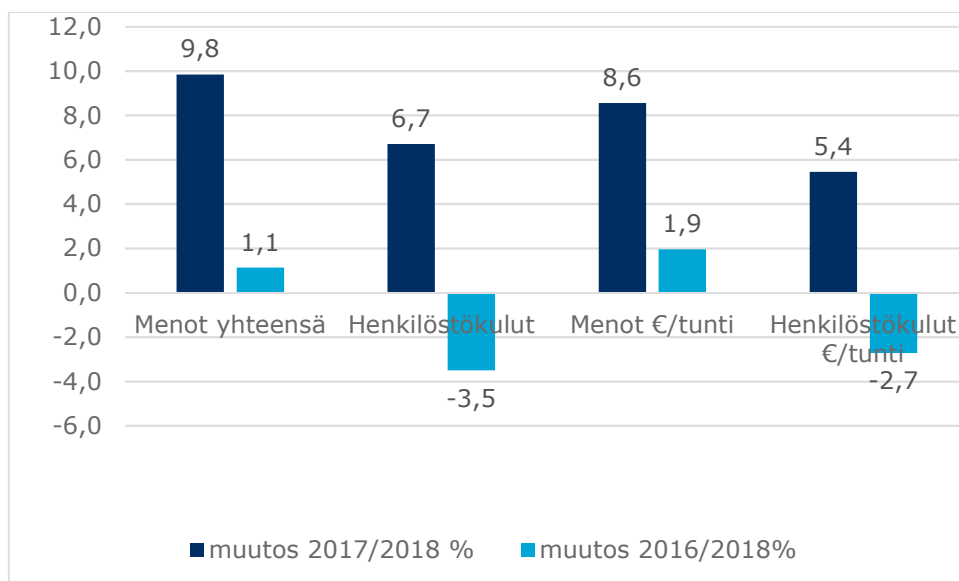

Kansalaisopistojen tiedonkeruussa henkilöstökulut muodostivat merkittävän osan eli kaksi kolmasosaa kustannuksista. Henkilöstökuluihin, joita ovat palkat sivukuluineen, kohdistui kansalaisopistojen yhteenlasketuista kustannuksista 65 prosenttia ja muihin toimintamenoihin kohdistui 35 prosenttia. Henkilöstökuluista 76 prosenttia eli kolme neljäsosaa kohdistui opetukseen ja 24 prosenttia muuhun kuin opetukseen. Opetukseen kohdistuvien henkilöstökulujen osuuden vaihteluväli oli 56 - 92 prosenttia henkilöstökuluista.

Vuoteen 2017 verrattuna toimintamenot yhteensä ovat lisääntyneet 9,8 prosentilla ja vuoteen 2016 verrattuna 1,1 prosentilla. Menot ovat lisääntyneet opetustuntia kohti 8,6 prosenttia vuoteen 2017 verrattuna ja 1,9 prosenttia vuoteen 2016 verrattuna.

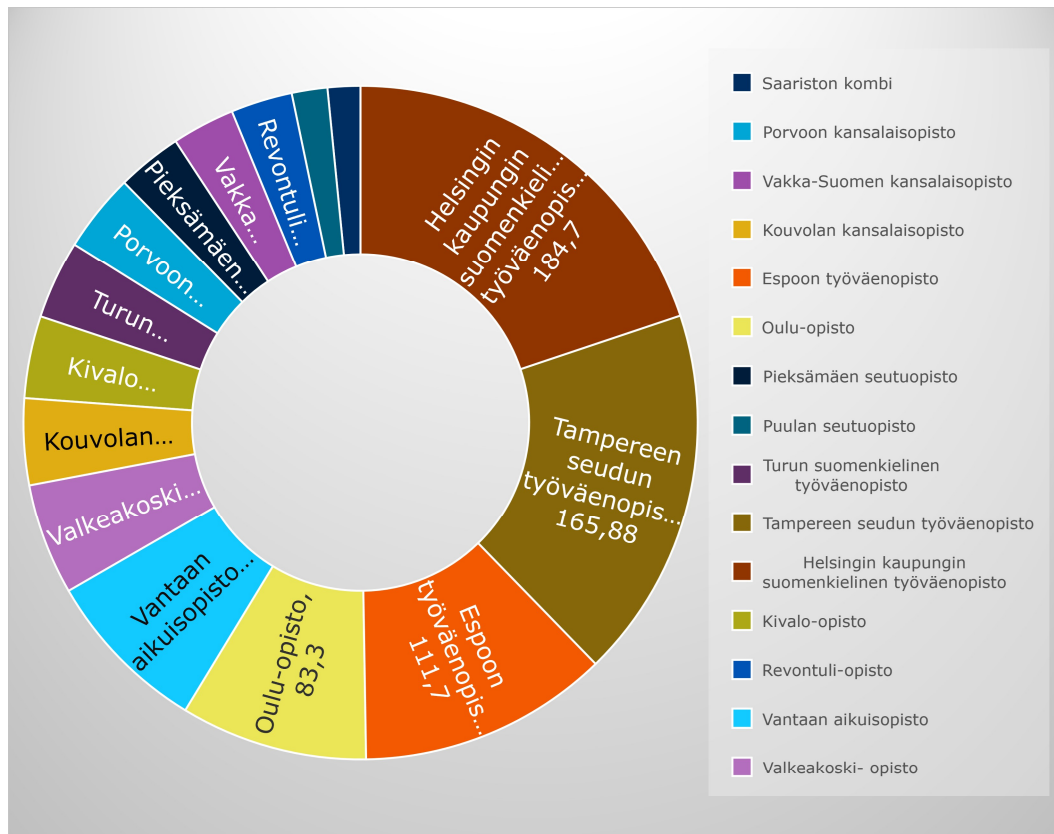
Henkilöstökulujen lisäys vuoteen 2017 verrattuna on ollut 6,7 prosenttia ja vähennys vuoteen 2016 verrattuna 3,5 prosenttia. Yhtä opetustuntia kohti henkilöstökulut ovat nousseet vuoteen 2017 verrattuna 5,4 prosenttia, mutta laskeneet vuoteen 2016 verrattuna 2,7 prosentilla.

Toimintamenojen ja henkilöstömenojen muutos vuosiin 2017 ja 2016 verrattuna

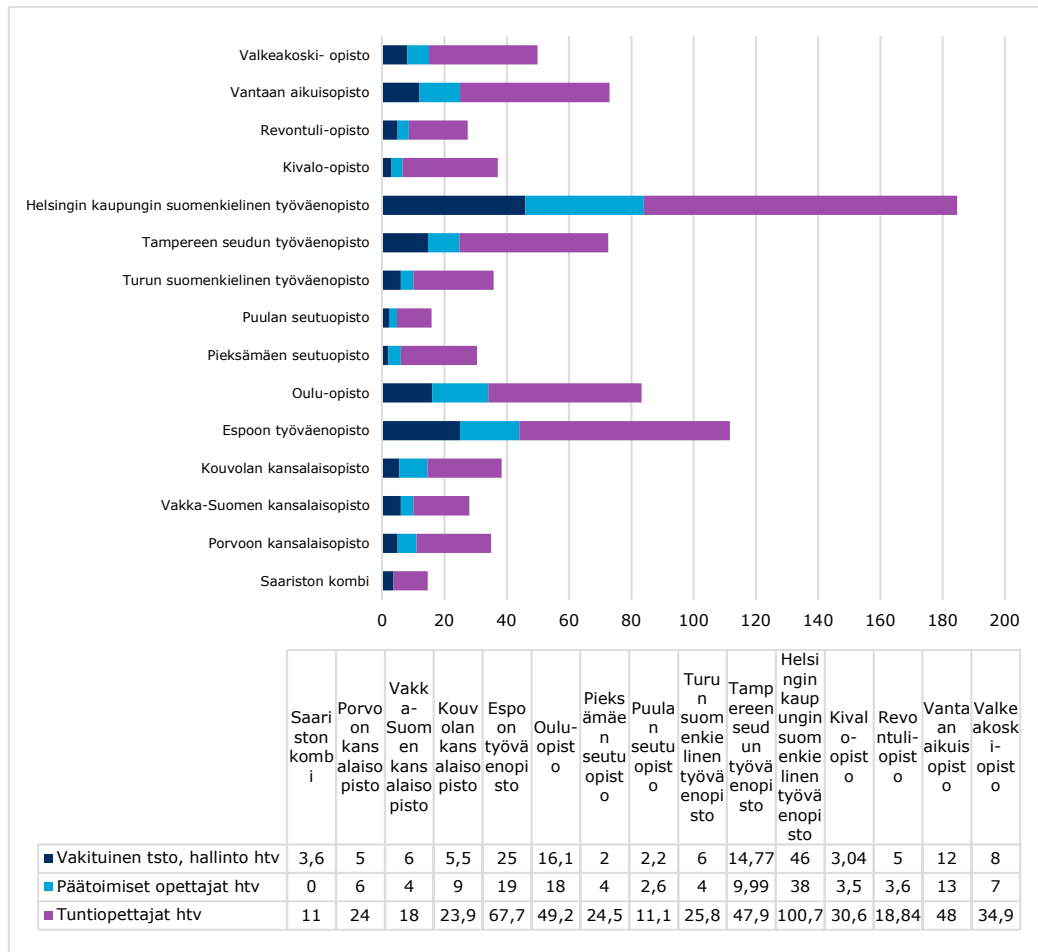
Kansalaisopistojen henkilötyövuosimäärä (htv) yhteensä oli 929 keskiarvon ollessa 62. Henkilötyövuosien määrä jakautuu kansalaisopistoissa vakinaiseen hallintohenkilöstöön, päätoimisiin opettajiin sekä tuntiopettajiin. Vakinaisen hallintohenkilöstön htv-määrä oli 160 (keskiarvo 11), päätoimisten opettajien htv-määrä oli 142 (keskiarvo 9) ja tuntiopettajien htv-määrä oli 536 (keskiarvo 36). Tuntiopettajien osuus muodosti noin 58 prosenttia henkilötyövuosimäärästä. Henkilötyövuosimäärän saa esille viemällä hiiren osoittimen opiston päälle.

Kansalaisopistojen henkilötövuosimäärä vuonna 2018.
Osoita hiirellä opistoa kuviossa.

Henkilötyövuosien jakautuminen kansalaisopistoissa vuonna 2018

Raportoinnissa on huomioitava, että tuntiopettajien henkilötyövuosilaskenta ei eri opistoilla ole suoraan verrannollinen aiempiin tietoihin kilpailukykysovimuksen henkilötyövuosilaskentaan kohdistuvan muutoksen vuoksi. Aiempia vuosia vertailtaessa näyttäisi tapahtuneen henkilötyövuosimäärän laskua, mutta laskentapohjan henkilötyövuosimäärän muuttaminen vuoden 2018 raporttiin vaikuttaa tulokseen.

Henkilötyövuosimäärä aleni vuoteen 2017 verrattuna yhteensä 16:lla, muutos -1,7 prosenttia. Vakinaisen ns. hallinto henkilöstön henkilötyövuosimäärä on noussut vuoteen 2017 verrattuna 12,1 prosenttia, mutta laskenut vuoteen 2016 verrattuna 12,4 prosenttia. Lukumääräisesti muutos vuoteen 2017 verrattuna on 17. Päätoimisten tuntiopettajien henkilötyövuosimäärä on vähentynyt vuoteen 2017 verrattuna seitsemällä eli 4,8 prosenttia ja vuoteen 2016 verrattuna 9,7 prosenttia.

Yhteenlaskettuna kaikkien kansalaisopistojen osalta tarkasteltuna opetustuntikohtaiset toimintamenot olivat 104 euroa. Tästä henkilöstömenot muodostivat 67 euroa, vuokra-

ja kiinteistömenot 21 euroa ja matkakustannukset 2 euroa. Opistojen vaihteluväli opetustuntikohtaisissa menoissa oli 69 - 140 euroa.

Netto-opiskelijaa kohti tarkasteltuna opistojen yhteensä lasketut toimintamenot yhteensä olivat 355 euroa, henkilöstömenot 230 euroa, vuokra- ja kiinteistömenot 73 euroa sekä matkakustannukset 6 euroa. Menojen opistokohtainen vaihteluväli oli 196 - 558 euroa/netto-opiskelija.

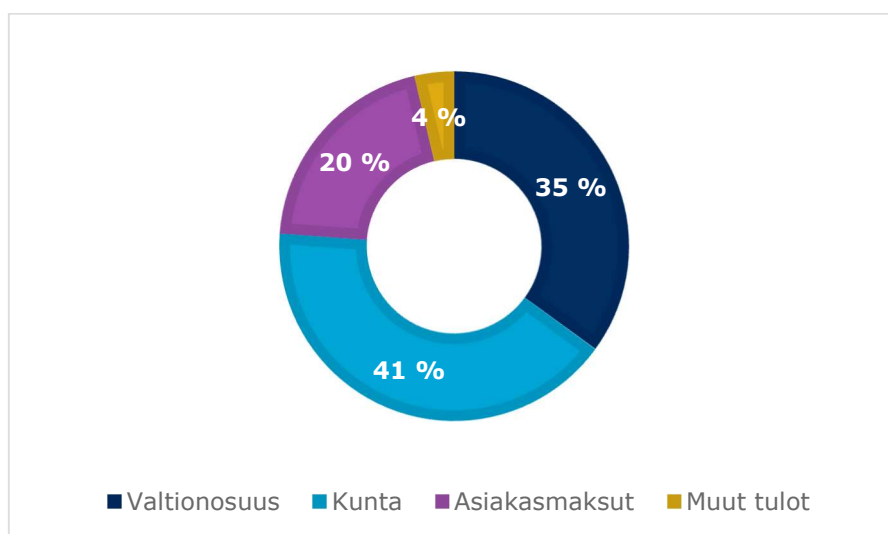
Kurssilaista eli brutto-opiskelijaa kohti opistojen toimintamenot kaikkien kansalaisopistojen osalta yhteensä olivat 149 euroa, henkilöstömenot 96 euroa, vuokra- ja kiinteistömenot 30 euroa ja matkakustannukset 2 euroa. Menojen opistokohtainen vaihteluväli oli 85 - 215 euroa/brutto-opiskelija.

1.4.3 Kansalaisopistojen tulot

Kansalaisopistojen toiminta rahoitetaan sekä valtion että kuntien tai muiden kansalaisopistojen ylläpitäjien omalla rahoituksella ja lisäksi erilaisilla muilla tuloilla, erityisesti asiakkailta perittävillä kurssimaksutuloilla.

Kansalaisopistojen tiedonkeruun mukaiset yhteenlasketut tulot, 54,3 miljoonaa euroa, jakautuivat siten, että valtionosuusrahoituksen (19,2 miljoonaa euroa) osuus muodosti yli kolmasosan, 35 prosenttia ja kuntien rahoitus (22,1 miljoonaa euroa) 41 prosenttia tuloista. Asiakasmaksutulot olivat (11,1 miljoonaa euroa) 20 prosenttia ja muut tulot (1,9 miljoonaa euroa) olivat 4 prosenttia kaikista tuloista.

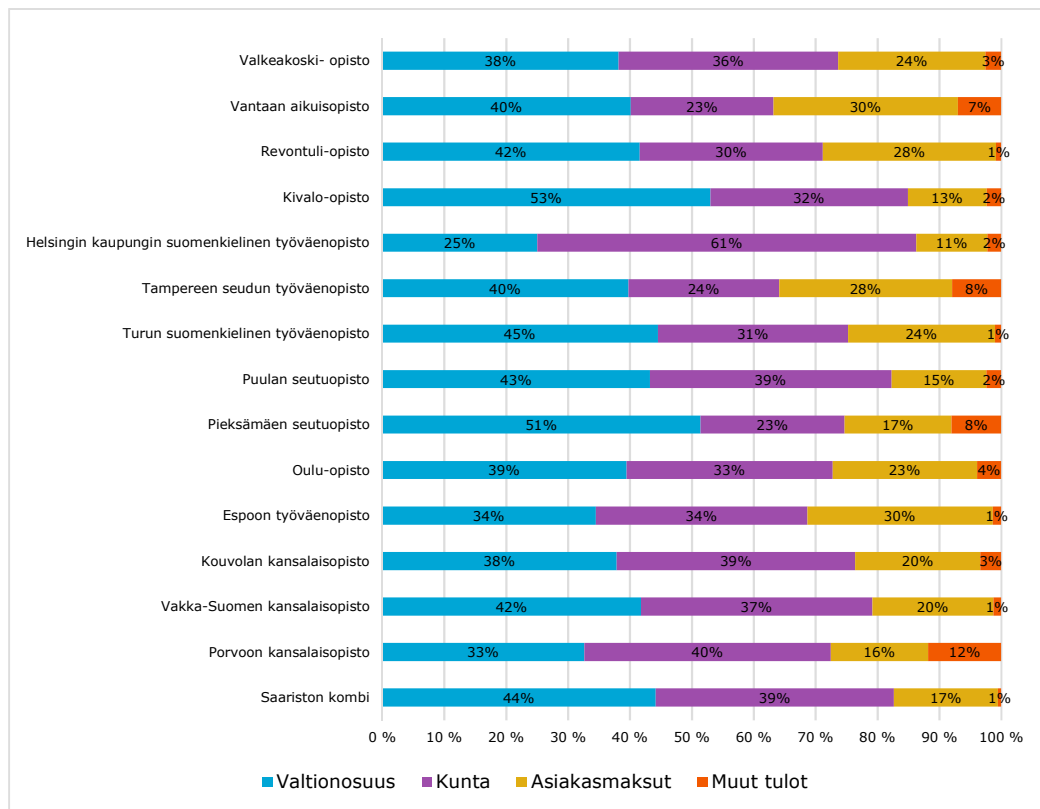
Rahoituksen jakautuminen vuonna 2018

Kansalaisopistojen tulorahoituksen jakautuminen on esitetty seuraavassa kuviossa. Valtionosuusrahoituksen osuus oli suurin Kivalo-opistossa (53 prosenttia), kun taas kuntarahoituksen osuus oli suurin Helsingin kaupungin suomenkielisessä työväenopistossa (61 prosenttia). Vastaavasti Pieksämäen seutuopiston ja Vantaan aikuisopiston kuntarahoitusosuus on ollut alhaisin (23 prosenttia), kun taas valtionosuusrahoituksen osuus on ollut alhaisin Helsingin kaupungin suomenkielisessä työväenopistossa (25 prosenttia).

Asiakasmaksutulot vaihtelivat opistoissa Helsingin 11 sekä Espoon ja Vantaan 30 prosentin välillä tulorahoituksesta.

Rahoitus kansalaisopistoittain vuonna 2018

Yhteensä kansalaisopistojen valtionosuusrahoituksen osuus opistojen toimintamenoista oli 37 prosenttia, kun kuntien oma rahoitus oli 43 prosenttia ja asiakkaiden maksutulojen osuus oli 21 prosenttia. Muiden tulojen osuus on vähäinen, 4 prosenttia.

Opistojen yhteenlaskettuja tietoja tarkasteltaessa tuntimäärää kohden valtionosuusrahoitus oli 39 euroa/opetustunti, kun kuntarahoitus oli 44 euroa/opetustunti. Asiakas-

maksutulojen osuus oli 22 euroa/opetustunti ja muiden tulojen osuus oli 4 euroa/opetustunti, jolloin tulorahoitus opetustuntia kohti muodostui 109 euroksi. Opistojen vaihteluväli liikkui Pieksämäen 69 ja Helsingin 162 euroa/opetustunti välillä.

Kurssilaista (brutto-opiskelija) kohti kaikkien opistojen osalta valtionosuusrahoitus oli 55 euroa ja kunnan oma rahoitus 64 euroa. Asiaksmaksutulojen osuus oli 32 euroa ja muiden tulojen osuus 6 euroa. Yhteensä yhtä kurssilaista kohti rahoitus oli kansalaisopistoilla 157 euroa vaihteluvälin ollessa 86 - 217 euroa.

Netto-opiskelijaa kohti vastaavasti valtionosuusrahoitus oli 132 euroa ja kuntarahoitus 152 euroa. Asiaksmaksutulojen osuus oli 76 euroa ja muiden tulojen osuus 13 euroa. Yhteensä rahoitus netto-opiskelijaa kohti oli 374 euroa tarkasteltuna opistoja yhteensä vaihteluvälin ollessa 196 - 647 euroa.

Vuoteen 2017 verrattuna opistojen tulot yhteensä lisääntyivät 3,1 miljoonalla eurolla eli 6 prosentilla. Eniten suhteellisesti vähenivät muut tulot 12 prosentilla, noin 262 000 eurolla. Asiaksmaksutulot lisääntyivät 4,7 prosentilla eli noin 501 000 eurolla. Valtionosuusrahoituksen lisäys oli 6,4 prosenttia eli 1,2 miljoonaa euroa. Kuntien rahoitus lisääntyi 1,7 miljoonalla eurolla eli 8,3 prosentilla. Yhtä opetustuntia kohti tulot ovat lisääntyneet 4,8 prosentilla vuodesta 2017. Kotoutumissuunnitelman mukaiseen koulutukseen uutena tehtävänä myönnettiin valtionosuusrahoitusta, mikä osaltaan nostaa kansalaisopistojen rahoitusta.

1.5 Liitteet

LIITE 1. Tiedonkeruuseen osallistuneet kansalaisopistot

LIITE 2. Tiedonkeruutaulukko

LIITE 1. Tiedonkeruuseen osallistuneet kansalaisopistot

Opiston ylläpitäjä	Opiston nimi
Pargas stad	Saariston Kombi (Saariston kansalaisopisto + Väståbolands medborgarinstitut)
Porvoon kaupunki	Porvoon kansalaisopisto
Laitilan kaupunki	Vakka-Suomen kansalaisopisto
Kouvolan kaupunki	Kouvolan kansalaisopisto
Koulutuskuntayhtymä Omnia	Espoon työväenopisto
Oulun kaupunki	Oulu-opisto
Pieksämäen kaupunki	Pieksämäen seutuopisto
Turun kaupunki	Turun suomenkielinen työväenopisto
Joutsan kunta	Puulan seutuopisto
Tampereen kaupunki	Tampereen seudun työväenopisto
Helsingin kaupunki	Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto
Kemin kaupunki	Kivalo-Opisto
Kittilän kunta	Revontuli-Opisto
Vantaan kaupunki	Vantaan aikuisopisto
Valkeakosken kaupunki	Valkeakoski-opisto

LIITE 2. Tiedonkeruutaulukko

Toiminnalliset tiedot 2018	Saariston kombi	Porvoon kansalaisopisto	Vakkas-Suomen kansalaisopisto	Kouvola:n kansalaisopisto	Espoon työväenopisto	Oulu-opisto	Pielisjärven seutuopisto	Puolan seutuopisto	Turun suomenkielinen työväenopisto	Tampereen seudun työväenopisto	Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto	Kivotalo-opisto	Revontuli-opisto	Vantaan alkuopisto	Valkeakoski-opisto
Väestömäärä 31.12.2018	15457	55222	31315	83231	283632	203567	17993	12500	191664	268467	650033	35690	16732	228116	80729
Toiminta-alueen pinta-ala	882	664	3959	2871	312	3817	1836	2807	243	2014	719	3729	29142	240	2800
Toimipaikka	139	90	98	87	97	110	109	91	20	74	74	84	92	45	110
Henkilötöyvuodet yhteensä	14,6	35	28	38,4	111,7	83,3	29	15,9	35,1	165,88	184,7	36,5	27,44	74	49,9
Vakautuinen tsto, hallinto htv	3,6	5	6	5,5	25	16,1	2	2,2	6	14,77	46	3,04	5	12	8
Päätoimiset opettajat htv	0	6	4	9	19	18	4	2,6	4	9,99	38	3,5	3,6	13	7
Tuntipöytätyöntekijät htv	11	24	18	23,9	67,7	49,2	24,5	11,1	25,8	47,9	100,7	30,6	18,84	48	34,9
Tuntimääräyhteensä	8855	22641	17013	23654	62078	48183	17433	10400	22797	43117	101227	26431	17489	43505	32958
Valtionosuustuntimäärä	8855	18972	16975	23472	62078	48083	17130	9928	18950	36415	100157	26412	16110	39536	30928
UMAKO-valtionosuustunnit		854			2503	380	387		0	236	1062	960		2324	
UMAKO-toteutuneet tunnint		330		32	3132	156	314		0		1070	1008		1921	
Valtionosuuteen oikeuttava tuntimäärä	7121	13877	11502	21028	49735	40148	12603	7046	20064	43081	86978	23538	11977	38622	25594
%-osuus	100 %	84 %	100 %	99 %	100 %	100 %	98 %	70 %	83 %	84 %	99 %	100 %	92 %	91 %	94 %
*Josta talteen perusopetus (tuntia)	0	466	958	7801	340	6269	595	1464	0	5436	87	1688	2802	0	2193
Opiskelijamäärä (netto)	2629	6879	5422	6703	21118	12206	6105	2172	7281	15037	25378	5379	4009	16933	7941
Kurssilaisten määrä (brutto)	5918	15430	12684	20245	47262	21793	13984	5140	14178	33883	87095	11804	8410	30644	17812
Toteutuneet kurssimäärät (kpl)	436	1083	801	1075	2717	1789	788	489	777	1883	5006	977	822	1919	1361
Kaikki yhteensä	436	1008	792	1032	2717	1779	751	489	761	1953	5006	946	814	1828	1224
Tunti/kurssi keskiarvo	20,3	20,9	21,2	22,0	22,8	26,9	22,1	21,3	29,3	22,9	20,2	27,1	21,3	22,7	24,2
Tunteja/henkilötöyvuosi	607	647	608	616	556	578	601	654	649	260	548	724	637	588	660
Kurssilaisia/kurssi	14	14	16	19	17	12	18	11	18	18	17	12	10	16	13
Taloudelliset tiedot															
Henkilöstökulut	476812	1364811	932885	1476831	4404855	3106484	894389	565126	1305241	2798479	8431571	1376977	1010835	3187076	2012359
*Josta opetus	322229	1022618	727650	820704	3290127	2371287	822689	463403	894994	1955859	6644698	857567	769810	2767564	1694982
*Josta muut	154583	342193	205235	656127	1114728	785197	71700	101723	410297	842620	1786873	519410	241025	419512	317377
Palvelujen ostot	77973	321696	157969	550980	470992	554066	176701	93492	148480	360027	1272465	219221	335816	488745	656787
Aineet tarv ja tavat	8616	31704	29369	72196	213981	60824	21581	12941	68232	90503	364800	24273	13745	89000	43140
Vuokrat ja kiinteistömenot	151515	211813	154129	391062	1116187	950037	93629	45555	663861	1055357	4073456	389841	139451	745941	363029
Muut toimintamenot	21994	15186	40071	18000	31414	10083	9276	3468	28203	9416	31250	391152	14243	27221	20294
Menot yhteensä	736910	1945210	1314423	2509069	6237429	4681494	1195576	720582	2214018	4313782	14173542	2401464	1514090	4537983	3095609
Toimintaympäristön vaikutukset taloudelliseen toteumaan															
Menot yhteensä	736910	1945210	1314423	2509069	6237429	4681494	1195576	720582	2214018	4313782	14173542	2401464	1514090	4537983	3095609
Muut menot															
Opetukseen liittyvät matkakustannukset	26141	47116	44276	32581	98002	100410	32019	59454	1959	24433	11674	41568	147197	56178	84959
Tilakustannukset	151515	193983	154129	429663	1116187	940852	93629	49410	823371	1124174	3857008	389841	131674	745941	452636
Vuokramenot	151515	211813	150095	398667	1116187	940852	89924	49410	663861	1033333	3627936	385013	92635	745941	452636
Josta sisäiset vuokrat*	131212	136872	35473	390851	931618	81368	81368	14084	663861	1014118	3450011	181733	30357	745941	452038
Josta ulkoiset vuokrat	20303	40954	114622	7816	1116187	10710	8556	35326		19215	177924	203280	62278	0	598
Kiinteistömenot*			4034	30996				0	159510	90841	445521			0	
%/menoista															
Henkilöstökulut*	65 %	70 %	71 %	59 %	71 %	66 %	75 %	78 %	59 %	65 %	59 %	57 %	67 %	70 %	65 %
Matkakustannukset	4 %	2 %	3 %	1 %	2 %	2 %	3 %	8 %	0 %	1 %	0 %	2 %	10 %	1 %	3 %
Palvelujen ostot	11 %	17 %	12 %	22 %	8 %	12 %	15 %	13 %	7 %	8 %	9 %	9 %	22 %	11 %	21 %
Aineet tarv ja tavat	1 %	2 %	2 %	3 %	3 %	1 %	2 %	2 %	3 %	2 %	3 %	1 %	1 %	2 %	1 %
Vuokrat ja kiinteistömenot	21 %	11 %	12 %	16 %	18 %	20 %	8 %	6 %	30 %	24 %	29 %	16 %	9 %	16 %	12 %
Muut toimintamenot	3 %	1 %	3 %	1 %	1 %	0 %	1 %	0 %	1 %	0 %	0 %	16 %	1 %	1 %	1 %
Yhteensä	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %
*Henkilöstökulujen jakautuminen toiminnoinnain															
Henkilöstökulut	476812	1364811	932885	1476831	4404855	3106484	894389	565126	1305241	2798479	8431571	1376977	1010835	3187076	2012359
Opetus	68 %	75 %	78 %	56 %	75 %	76 %	92 %	82 %	69 %	70 %	79 %	62 %	76 %	87 %	84 %
Muut	32 %	25 %	22 %	44 %	25 %	24 %	8 %	18 %	31 %	30 %	21 %	38 %	24 %	13 %	16 %
Tunnuslukuja/menot/tunti															
Henkilöstökulut €/tunti	83	86	77	106	100	97	69	69	97	100	140	91	87	104	94
Henkilöstökulut €/tunti	54	60	55	62	71	64	51	54	57	65	83	52	58	73	61
Vuokra- ja kiinteistömenot €/tunti	17	9	9	17	18	20	5	4	29	24	40	15	8	17	11
Matkat €/tunti	3	2	3	1	2	2	2	6	0	1	0	2	8	1	3
Tunnuslukuja/menot/netto-opiskelija															
Menot €/asiakas	280	283	242	374	295	384	196	332	304	287	558	446	378	268	390
Henkilöstökulut €/asiakas	181	198	172	220	209	255	147	260	179	186	332	256	252	188	253
Vuokra- ja kiinteistömenot €/asiakas	58	31	28	58	53	78	15	21	91	70	161	72	35	44	46
Matkat €/asiakas	10	7	8	5	5	8	5	27	0	2	0	8	37	3	11
Tunnuslukuja/menot/kurssilainen															
Menot															
€/kurssilainen	125	126	104	124	132	215	85	140	156	127	163	203	180	148	174
Henkilöstökulut €/kurssilainen	81	88	74	73	93	143	64	110	92	83	97	117	120	104	113
Vuokra- ja kiinteistömenot €/kurssilainen	26	14	12	19	24	44	7	9	47	31	47	33	17	24	20
Matkat €/kurssilainen	4	3	3	2	2	5	2	12	0	1	0	4	18	2	5
Rahoitus															
Valtionosuus	339057	635146	549208	1004064	2420337	1863694	615715	330349	962907	1715652	4115494	1059405	571888	1820723	1185004
Kunta	295770	774778	491628	1022582	2400903	1574124	278648	298413	663861	1050715	10058048	638020	406611	1047221	1101867
Asiakasmaksut	128922	305248	256842	535517	2102167	1103543	206993	117225	516958	1205863	1881257	254497	346401	1353093	737843
Muut tulot	4079	230038	16745	89048	96055	193245	96409	18140	20752	341552	370001	46446	115442	216946	79003
Yhteensä	767828	1945210	1314423	2652011	7019462	4724606	1197765	764127	2164478	4313782	16424800	1998368	1374642	4537983	3103807
Tunnuslukuja/rahoitus % tulosta															
Valtionosuus %	44 %	33 %	42 %	38 %	34 %	39 %	51 %	43 %	45 %	40 %	25 %	53 %	42 %	40 %	38 %
Kunta %	39 %	40 %	37 %	39 %	34 %	33 %	23 %	39 %	31 %	24 %	61 %	32 %	30 %	23 %	36 %
Asiakasmaksut %	17 %	16 %	20 %	20 %	30 %	23 %	17 %	15 %	24 %	28 %	11 %	13 %	28 %	30 %	24 %
Muut tulot %	1 %	12 %	1 %	3 %	1 %	4 %	8 %	2 %	1 %	8 %	2 %	2 %	1 %	7 %	3 %
Yhteensä	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	101,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %
Tunnuslukuja/tulot/tunti															
Valtionosuus €/tunti	38	28	32	42	39	39	35	32	42	40	41	40	33	42	36
Kunta €/tunti	33	34	29	43	39	33	16	29	29	24	99	24	23	24	33
Asiakasmaksut €/tunti	15	13	15	23	34	23	12	11	23	28	19	10	22	31	22
Muut tulot €/tunti	0	10	1	4	2	4	6	2	1	8	4	2	1	7	2
Yhteensä	87	86	77	112	113	98	69	73	95	100	162	76	79	104	94
Tunnuslukuja/tulot/kurssilainen															
Valtionosuus €/kurssilainen	57	41	43	50	51	86	44	64	68	51	47	90	68	59	67
Kunta €/kurssilainen	50	50	39	51	51	72	20	58	47	31	115	54	48	34	62
Asiakasmaksut €/kurssilainen	22	20	20	26											